

Κείμενο

Τα κόκκινα λουστρίνια, Ειρήνης Μάρρα

«Τα κόκκινα λουστρίνια» είναι ένα από τα δεκατρία διηγήματα της συλλογής «Η τριλογία του δίφραγκου» της Ειρήνης Μάρρα, που εκδόθηκε το 1978.

Το είχε βάλει από καιρό στο μάτι. Ήταν ένα κομμάτι κόκκινο γυαλιστερό λουστρίνι, καθάριο και αστραφτερό. Ήξερε, βέβαια, πως κόστιζε πολλά, μα κι αυτός είχε κάνει το κουμάντο του από νωρίς. Σύναζε* λεφτά κρυφά κι απόκρυφα, χωρίς να φανεί, γιατί φοβόταν πως θα τον παίρναν στο μεζέ* αν μάθαιναν τι είχε κατά νου να κάνει.

Περίμενε τη μέρα που το αφεντικό θα τον έστελνε στον ταμπάκη* για πανωπέτσια. Του είχε εμπιστοσύνη, βλέπεις, κι όλο αυτόν έστελνε να ψωνίσει, γιατί χώρια που γνώριζε καλά δέρματα και προβιές, ήτανε και παζαριτζής* και πάντα πετύχαινε σκόντο*, που ‘καναν το αφεντικό να τον κερνάει καφέ.

Ως λίγο καιρό πριν, τον κερνούσε γκαζόζα, γιατί τ’ αφεντικό δεν το ‘χε προσέξει πως ήταν μεγαλωμένος κάπως πια... Τον είδε όμως που κρυφοκάπνιζε μια μέρα κι από τότε το μπαξίσι* του παζαριού έγινε ο γλυκός βραστός.

Έτσι, τη μέρα της αγοράς, τράβηξε κρυφά τον πάτο του παπουτσιού του κι έβγαλε τα λεφτά. Τα ‘σπρωξε βιαστικά στην τσέπη του και, με ύφος αδιάφορο κι ένοχο μαζί, τράβηξε για την αγορά. Το πήρε το λουστρίνι και σε καλή τιμή. Ήταν κομμάτι σπάνιο, ένα κομμάτι απ’ τη λαχτάρα της καρδιάς του.

Γύρισε όλους τους δρόμους εκείνο τ’ απόγιομα και διάλεξε σχέδιο. Είχε στον νου το τι ζητούσε, βλέπεις, κι απ’ την αρχή ξέκοψε τα σχέδια και διάλεξε το πιο αρχοντικό, γιατί αυτό θα ταίριαζε στην περίπτωση.

Ζήτησε απ’ τ’ αφεντικό να δουλέψει μονάχος μερικές μέρες, αφού θα ‘κλειναν πια, γιατί, είπε, είχε μαζωχτεί δουλειά πολλή. Τα καλαπόδια* θέλαν άδειασμα, για να τεντώσουν πάλι τις καινούριες παραγγελιές. Κι όπως πάντα ήτανε φιλότιμος στη δουλειά, τ’ αφεντικό δεν έβαλε υποψία.

Εδούλευε, λοιπόν, τα καλαπόδια του αφεντικού, να μην αποφανεί* στα μάτια του, κι απέ*, δούλευε τα λουστρινένια γοβάκια. Καρφάκι και μαντινάδα, φόντι* και τραγουδι, ψίδι* και αναστεναγμός. Το λουστρίνι έπαιρνε να γίνεται γοβάκι. Τ’ όνειρό του έπαιρνε να γίνεται αλήθεια. Σαν τέλειωσε, είπε στ’ αφεντικό πως είχε κουραστεί πια και δε θα δούλευε νυχτέρι* άλλο. Έκρυψε τα γοβάκια και παραμόνευε την ώρα.

Η κόρη του δασκάλου δεν έβγαινε σεργιάνι ταχτικά. Είχε μάνα αυστηρή και πατέρα σπουδαίο. Σαν έβγαινε όμως, όλοι την κοίταζαν· γιατί είχε σγουρά μαλλιά και μάτια μεγάλα. Είχε στητό κορμί και περπατησιά περήφανη. Του ‘χε λαβώσει την καρδιά. Η μάνα του πήγαινε κάθε μέρα στο σπίτι του δασκάλου και παραδούλευε, έκανε τη λάτρα*. Τον είχε πάρει κάνα δυο φορές μαζί της, σαν τύχαινε να κουβαλήσει τίποτα πράματα. Τότες την έβλεπε από κοντά και την καμάρωνε. Θάρρητα δεν είχανε, μα όσο να πεις, είχανε αλλάξει κουβέντες κάμποσες φορές. Σε μια τέτοια φορά πρόσπεσε* να σηκώσει κάτι που έπεσε κι όσο να μπει και να βγει το κορίτσι, αυτός πρόκαμε και μέτρησε με την παλάμη του το παπούτσι της. Είχε κιόλας, βλέπεις, το σχέδιό του καρφωμένο στο φακιδερό* κεφάλι του. Θα της έφτιαχνε ένα ζευγάρι κόκκινα λουστρινένια γοβάκια, που ομοιά τους δε φορεθήκανε ποτέ. Ύστερα θα περίμενε μια γιορτή και, με το μέσον της μάνας του που παραδούλευε στο σπίτι, θα πήγαινε να της τα δώσει ο ίδιος. Θα τα ‘δινε, κι αυτή, δεν μπορεί, θα πηδούσε απ’ τη χαρά της. Δεν μπορούσε να γίνει αλλιώς, γιατί τέτοια παπούτσια δε γινόταν να ‘χει ξαναβάλει. Η κόρη του δασκάλου θα χαιρότανε για το δώρο του, θα τον συμπάθαγε, κι άμα τον συμπάθαγε, ποιος ξέρει...

Την κρίσιμη μέρα τύλιξε τα παπούτσια, τα πήρε σπίτι και τα ‘κρυψε. Ήθελε πρώτα να μιλήσει της μάνας, να τα πούνε οι δυο τους και να τα συμφωνήσουνε. Για να γίνει τούτο, έπρεπε πρώτα να κοιμηθούνε τ’ άλλα παιδιά. Καθίσανε στο τραπέζι. Τα φαγητά ξανόστειναν* στο στόμα του. Υπομόνευε να σηκώσουν το τραπέζι.

Είχε στον νου του ολοένα την κόρη του δασκάλου. Δεν έβλεπε μπροστά του. Όλα τού φαίνονταν σκιές. Σκιά τα κρεβάτια με τ’ αδέρφια που μαλώνανε για τα μαξιλιάρια. Σκιά ο πατέρας που ρουφούσε το βιδάνι* στο ποτήρι του. Σκιά η αδερφή του που σήκωνε το τραπέζι.

Την κοίταζε πιο προσεχτικά. Πόσο ξέθωρη* ήταν μπροστά στην άλλη! Τα μαλλιά της δεν έπεφταν σγουρά στους ώμους. Είχε μια πλεξούδα ίσια που τη σφιχτόδενε στον σβέρκο της μ’ ένα λαστιχάκι των πακέτων. Δεν περπατούσε καμαρωτά. Η μάνα την είχε μάθει να κοιτάζει το χρώμα, έτσι που καλά καλά δεν έβλεπες τι χρώμα είχανε τα μάτια της. Αλήθεια, τι χρώμα να ‘χανε τα μάτια της αδερφής του;

Της μίλησε κι αυτή σήκωσε το κεφάλι κι αποκρίθηκε. Τα μάτια της ήταν καφετιά, ίδια με τα μάτια των κοριτσιών

όλου του κόσμου, και το φουστάνι της με την ποδιά του μαγειρέματος μπροστά ήτανε ξέθωρο κι αυτό, μα τώρα πρόσεξε πως ήταν ξέθωρο απ' την πολυκαιρία.

Η αδερφή... Στα πόδια φορούσε κουτσοφτέρνια*, για να γλιτώνει τα παπούτσια, να τα 'χει σκολιανά*. Η άλλη θα 'χε οπωσδήποτε πασουμάκια μεταξένια και παπούτσια πολλά. Μα ναι, είχε πολλά κι ένα ζευγάρι παραπάνω που θα της πήγαινε αυτός θα τη γιόμιζαν χαρά μονάχα για λίγο, ως να μπουν στο ράφι με τ' άλλα παπούτσια. Θα του 'λεγε σίγουρα ευχαριστώ, μα το ευχαριστώ της θα 'τανε για τα παπούτσια μονάχα κι όχι γι' αυτόν τον ίδιο. Σε μια στιγμή κατάλαβε πολλά και σβήστηκε μονοκοντυλιά η κόρη του δασκάλου.

Έδωσε τα λουστρινένια γοβάκια στην αδελφή. Της άξιζαν. Το 'νιωθε πως της άξιζαν. Χιλιάδες ήλιοι φώτισαν τα καφετιά ματάκια και μύρια αστέρια μπερδεύτηκαν στην πλεξούδα της. Πουλιά τρελά τριτίριζαν στ' αυτιά της και η καρδιά της μεθυσμένη χόρευε. Τα κόκκινα γοβάκια φωτίσανε το ξέθωρο φουστάνι κι η αδελφή ένιωσε ν' ανεβαίνει, η ίδια μέσα της, ένα σκαλί πιο πάνω. Το σπίτι άστραψε και γέμισε με το γέλιο της.

Το άλλο πρωί πήγε στη δουλειά λίγο πιο μεστωμένος*. Παρήγγειλε γλυκύ βραστό καφέ κι έπιασε τη φαλτσέτα* με το τραγούδι.

Επ. Μάρρα, *Η τριλογία του δίφραγκου*, Ελληνικά Γράμματα (1978)

***σύναιε**: μάζευε, συγκέντρωνε ***τον παίρναν στο μεξέ**: τον περιέπαιζαν, τον κοροΐδευαν ***ταμπάκης**: τεχνίτης που κατεργάζεται τα δέρματα, βυρσοδένης ***παζαριτζής**: αυτός που κάνει παζάρια ***σκόντο**: έκπτωση ***μπαξίσι**: φιλοδώρημα ***καλαπόδι**: ξύλινο ομοίωμα του κάτω μέρους του ποδιού, που χρησιμοποιείται για την κατασκευή, την επιδιόρθωση ή τη διατήρηση της φόρμας των παπουτσιών ***μην αποφανεί**: μην αποκαλυφθεί ***απέ**: μετά, ύστερα ***φόντι**: το πάνω μέρος του παπουτσιού ***ψίδι**: το μπροστινό πάνω τμήμα της μύτης του ***νυχτέρι**: νυχτερινή εργασία ***λάτρα**: οι εργασίες καθαριότητας του σπιτιού ***πρόσπεσε**: προθυμοποιήθηκε ***φακιδερός**: γεμάτο φακίδες, φακιδιάρης ***ξανόσταιναν**: έχαναν τη νοστιμάδα τους, γίνονταν άνοστα ***βιδάνι**: ό,τι απομένει μέσα στο ποτήρι από το ποτό, απόποια ***ξέθωρος**: αυτός που έχασε το χρώμα του, ξεθωριασμένος, κατώτερος ***κουτσοφτέρνια**: εξόφτερνα παπούτσια ***να τα 'χει σκολιανά**: να τα έχει για καλά της ***μεστωμένος**: ώριμος ***φαλτσέτα**: μικρό κοπίδι (κοφτερό μαχαίρι) για την κοπή των δερμάτων

Θέματα

1^ο Θέμα

Σε ποιο πρόσωπο ήθελε να δωρίσει τα κόκκινα λουστρινία ο νεαρός τσαγκάρης και ποιες ενέργειες έκανε γι' αυτόν τον σκοπό; Τελικά σε ποιο πρόσωπο τα δώρισε και γιατί;

(6 Μονάδες)

2^ο Θέμα

- Χωρίστε το κείμενο σε ενότητες και δώστε έναν πλαγιότιτλο σε καθεμιά, ώστε να αναδείξετε την εξέλιξη/την πλοκή της ιστορίας (αρχή-μέση-τέλος).
- Αντιστοιχίστε τις φράσεις της αριστερής στήλης με τα σωστά σχήματα λόγου της δεξιάς στήλης.

1	Πουλιά τρελά τριτίριζαν στ' αυτιά της...
2	Το σπίτι άστραψε και γέμισε με το γέλιο της.
3	...η καρδιά της μεθυσμένη χόρευε.

α	Προσωποποίηση
β	Εικόνα ηχητική
γ	Μεταφορά

(6 Μονάδες)

3^ο Θέμα

(Επιλέγετε και αναπτύσσετε σε 100 έως 200 λέξεις ένα από τα δύο παρακάτω θέματα)

A) Στο τέλος του κειμένου ο νεαρός τσαγκάρης χαρακτηρίζεται «λίγο πιο μεστωμένος». Να σχολιάσετε αυτήν την φράση εξηγώντας για ποιους λόγους ο νεαρός τσαγκάρης φαίνεται ότι ωρίμασε με την τελική επιλογή του.

B) Υποθέστε ότι ο νεαρός τσαγκάρης δίνει όντως τα κόκκινα λουστρινία στην κόρη του δασκάλου. Παρουσιάστε την στιγμή αυτή και τις αντιδράσεις των δύο προσώπων, χρησιμοποιώντας αφήγηση και διάλογο με τρόπο ταιριαστό προς το υπόλοιπο διήγημα.

(8 Μονάδες)